

ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ

ВЕСТНИК НУУз АСТА NUUz

МИРЗО УЛУГ'БЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ
УНИВЕРСИТЕТИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

**ЖУРНАЛ
1997
ЙИЛДАН
ЧИҚА
БОШЛАГАН**

**2022
1/12**

**Ижтимоий-
гуманитар
фанлар
туркуми**

Бош муҳаррир:

И.У.МАЖИДОВ – т.ф.д., профессор.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Р.Х.ШИРИНОВА – ф.ф.д., профессор

Таҳрир хайъати:

Сагдуллаев А.С. – т.ф.д., проф.

Аширов А.А. – т.ф.д., проф.

Баллиева Р. – т.ф.д., проф.

Маликов А.М. – т.ф.д., проф.

Юсупова Д.Ю. – т.ф.д., проф.

Муртазаева Р.Х. – т.ф.д., проф.

Мўминов А.Г. – с.ф.д., проф.

Нишоновна О.Ж. – ф.ф.д., проф.

Абдуллаева Н.Б. – ф.ф.д., проф.

Мадаева Ш.О. – ф.ф.д., проф.

Туйчиев Б.Т. – ф.ф.д., проф.

Утамурадов А. – ф.ф.н., проф.

Мухаммедова Д.Г. – псих.ф.д.

Болтабоев Ҳ. – фил.ф.д., проф.

Раҳмонов Н.А. – фил.ф.д., проф.

Пардаев З.А. – фил.ф.ф.д., PhD.

Рофиева Г.Ю. – фил.ф.ф.д., PhD.

Масъул котиб: **З. МАЖИД**

ТОШКЕНТ – 2022

МУНДАРИЖА

Тарих

Алманов Қ. XIX асрнинг иккинчи ярми – XX асрнинг бошларида Жиззах воҳасида этнотопонимларнинг шаклланиши тарихи	4
Жўраев З. Абулхасан Мовардий: “Адаб ад-дунё ва ад-дин” асари тавсифи, ундаги Куръони Карим оятлар таҳлили	7
Зокиров Б. Бухоро халқ совет республикасида давлат бошқаруви структурасининг ташкил этилиши	12
Ostonaqulov I., Marufova Z., Eshanova G. Oliy ta’limda “madaniyatshunoslik” fanini o’qitish bo’yicha mini-konsepsiya	15
Толипов Ф. Янги Ўзбекистонда тадбиркорлик ривожига хорижий инвестицияларнинг ўрни: тарихий таҳлил	18

Фалсафа. Педагогика. Психология. Методика. Социология. Сиёсий фанлар. Исломшунослик

Абдуллаев З. Тадбиркорликнинг иқтисодий хавфсизликни таъминлашдаги ўрни	22
Азамова С. Экологик глобаллашув шароитида ёшларда экологик таълим-тарбияни шакллантириш зарурияти	25
Ахророва У. Педагогик тизим тушунчаси ва умумий тавсифи	28
Базарова Ш., Юлдашева С. Проблемы обучения русского языка студентов национальных групп университета	32
Байметов Б., Уматалиев М. Олий педагогик таълимда талабаларга натюрморт композициясини тузиш ва тасвирлашга ўргатиш ижодий кўникмаларини такомиллаштириш методикаси	35
Бегимкулов О. Значение спортивной борьбы в подготовке молодежи к жизни здоровой, сильной и выносливой	39
Бекназарова С., Ганиева Ш. Инсоннинг ҳақиқий муҳитдаги хатти-ҳаракатларини виртуал реаллик асосида яратиш методлари ва технологияси	43
Дўсанов Н. Талабалар касбий тайёргарлигини ривожлантириш муаммолари	47
Jalilov O. Ta’limda kompetentlik nazariyasi	50
Jamolova S. Kompleks o’zgaruvchili ifodalarni matematik statistikada qo’lflash	54
Жумақуллова Г. Бошланғич синф ўқувчиларининг амалдаги овқатланишида микронутриентларнинг ўрни	57
Jo’raboyeva M. Kursantlarga rus tilini o’rgatishning samarali usullari	61
Zayniyev S. Olimpiada tashkil etishning metodik asoslari (10-11 sinflar misolida)	64
Ibragimova N., Kamalova X. Sifatli sotsiologik tadqiqotlar o’tkazishda narrativ intervyu usuli va uning ahamiyati	67
Каримова Г. Современное состояние развития социальной адаптивности студентов с нарушением слуха	70
Конилова Х. Ўзбекистонда хотин-қизларнинг илм-фан тараққиётидаги фаолияти	74
Кабулов Қ. Психология соҳасига доир тадқиқотларда ўқувчиларни қасбга йўналтириш масаласи таҳлили	76
Qarshiyeva I. Maktabgacha yoshdagi bolalarni ta’lim jarayoniga aqliy va ijtimoiy tayyorlashning ijtimoiy psixologik imkoniyatlari	79
Қаюмова С. Бошланғич синф ўқувчилари ривожланишида арт-терапия усули ва воситалари	82
Кулдашева С. Она тили таълимида мультимедиа технологияларнинг татбиқи	85
Mamatqulova N. Oliy ta’lim muassasalarida talabalar avtonomiyasini rivojlantirish omillari	88
Маматов М. Янгиланаётган Ўзбекистоннинг маънавий тараққиёт стратегияси	92
Матчанов А. Особенности совершенствования предупреждения, раскрытия и расследования киберпреступлений	95
Мўминов А., Розибоев М. Спорт ўйинлари факультети умумий босқич талабаларининг гандбол спорт тури бўйича жисмоний техник-тактик тайёргарлик даражасини текшириш	99
Musayeva S. Developing spelling skills of learners through “Word class” approach	102
Мухтаров О. Ёшларни турли ахборот хуружларидан ҳимоя қилишнинг ижтимоий-психологик усуллари	106
Назарова З. Ўғил ва қиз болаларда бокс мотивациясини шаклланишининг ўзига хос хусусиятлари	109
Нарзуллаева Ф. Ёшлардаги муҳаббат ҳодисасининг айрим семантик хусусиятлари	112
Nafasova G. Bo’lajak fizika o’qituvchilarining mantiqiy kompetentligining rivojlantirish	116
Нўмонов И. Малакавий амалиёт жараёнида бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг созандачилик маҳоратини ривожлантиришнинг мазмун ва моҳияти	120
Oblomuradova X. Millatlararo totuvlik va diniy bag’rikenglikni ta’minlash – tinchlik va barqarorlik omili	123
Омонов Б. Мактабгача таълим ташкилотига чиқиндилар менежментига доир халқаро тажрибаси ва миллий таълим ва тарбия ҳолати	126
Ортиқова Н. Ўзбекистонда ёшлар сиёсий маданиятини ривожлантиришнинг методологик асослари	130
Отақулов Ш. Оилавий муносабатларда гендер кадрларнинг шаклланиши	133
Pulatov J. O’quvchilarni professional ta’limga yo’naltirishda maxsus kurs dasturini psixologik ta’minoti	137
Raximova G. Boshlang’ich ta’limda xalqaro baholash tizimining ahamiyati	141
Рахимова Э. Ўсмирлик даврида мулоқотдаги қийинчиликни шаклланишининг психологик хусусиятлари	144
Саидмуратова М. Хориж олимларининг болаларда ўқиш фалғияти шакллантириш	147
Сатторов С. Умумтаълим мактаблари ўқувчиларида интизомлиликни тарбиялашда ижтимоий меъёр асослари	150
Safarova Sh. Maktabgacha yoshdagi bolalarda sog’lom turmush tarzi ko’nikma va malakalarini tarkib toptirish usullari	153
Соатов Р. Мутафаккир Бобораҳим Машраб ҳаёти ва ижодида тасаввуфий анъаналар тадрижи	156
Sodiqova L. Autentik materiallardan foydalangan holda chet tili darslarini tashkil etishning talabalar bilim darajasiga muvofiqligi	159
Tadjibayeva D. Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to’g’risida	162
Тожибаева Н. Олий таълим ташкилоти талабаларининг менежерлик кўникмасини ривожлантиришда стратегик ёндашувлар ва уларни ташкил этиш механизмлари	165
To’xtayev O. Oila farovonligi masalalarining falsafiy-psixologik tahlili	169

Usmanova D. The efficiency of touch-type read and spell (TTRS) instruction for language learners.....	172
Fedotova K. Developing extensive listening for efl learners using internet recourses	175
Хажиева И. Совершенствование дидактического обеспечения развития духовных ценностей у студентов технических вузов как социально-педагогическая необходимость	178
Khakimov O., Jaloliddinova S. Depressiyaning inson hayotiga ta'siri	181
Kholikova M. Importance of development speaking skills in teaching foreign languages	184
Холиков С. Талабаларнинг оддий дифференциал тенгламалардан концептуал билимларини ривожлантиришда инновацион технологиялардан фойдаланиш	187
Холмирзаев Н. Урбанизация тушунчаси ва унинг тадқиқи.....	191
Ҳасанов Ш. Киберхавфсизликни таъминлаш ва кибержиноятлар содир этилиши сабаблари ва профилактикасини амалга ошириш муаммолари	194
Choriyeva N. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish	198
Шарипов Х. Роль борьбы в достижении физического и духовного развития общества.....	201
Шомирзаев Ш., Рустамова Д. Таълим-тарбия жараёнида шахсларнинг ижтимоийлашувидаги муносабатлар мазмуни.....	204
Юлдашева Ф., Хаджикурбанова Г. Совершенствование профессиональной подготовки студентов на основе последовательности.....	208
Yakibova D. Texnologiya darslariga oid tarbiyaviy tadbirlarni tashkil etish	211
Филология	
Асқарова Ш. Инглиз ва ўзбек тилларида сўз такрори билан боғлиқ фонографик воситалар	214
Ahmedjanova D. Metaphorization of names of natural phenomena in english	217
Begimqulova D. Ingliz va o'zbek tillarida reduplikativlik tushunchasi talqini	220
Vobojonova Sh. Diskursiv tahlil va uning akademik matnlarda ifodalanishi	224
Vogieva M. New progress of media education: theories and practices	227
Jumatov R. Paradigmatics of locative syntaxemes represented by toponyms in the function of adverbial modifier of place in english.....	230
Исмоилова М., Турдиева К. Келишиклар назариясининг ўрганилиши	234
Йўлдошева М. Бадий матн таржимасининг назарий асослари.....	237
Kazakov I. Konsept – olam manzarasining mazmuniy birligi	241
Кенжаева П. Монолог – хикояда турк аёллар образининг бадий ифодаси	246
Кушманов Ж. Фразеологик бирликларнинг прагматик жиҳатлари.....	249
Murodova N. Lingvistik xaritalarda izoglossalarning berilishi	252
Pulatova U. Understand the differences and similarities between texts.....	256
Rashidova F. Ingliz adibi Charlotta Brontening “Sherli” asarida “Ayol va jamiyat” mavzusi aks ettirilishi.....	259
Seytimbetova A. Linguocultural aspect of phraseological units with ethnographic components	261
Сиддикова И., Нартаева М. Стоматологик терминларда полисемантик маъноларнинг ифодаланиши	264
Сувонов З. Бадий матнда баҳсли материалларни аниқлаш.....	268
Тўраева У. Абдулла Орипов интеллектини ифодалашда «Ўзбек тилининг изоҳли луғати»да қайд этилмаган сўзлар таснифи	271
Турдибеков М. Шимолий Тожикистон топонимлари билан боғлиқ лексикографик талқинлар.....	274
Умарханова Н. Вторичная номинация и её проявления в интернет лексике.....	277
Ҳасанов А. С.Айний асарларида қўлланган диний терминлар таҳлили (“Судхўрнинг ўлими” қиссаси асосида).280	280
Ҳафизов Ф. Немис тилидан ўзбек тилига бадий асарлар таржимасининг баъзи масалалари	284
Shukurova S. Jon Steynbekning “G'am-tashvishlarimiz” romanida ma'naviyati va erki, shaxs muammosi hamda uning o'zbek nasri namunalari bilan mushtaraklik jihatlari	288
Эгамбердиева Г. Эртак тип сюжетли Хоразм дostonлари	291
Elmurodova S. Hozirgi zamon tilshunosligida teonimlarni o'rganishdagi qiyinchiliklar.....	294
Яхшиева Э. Ўзбек тили педагогик терминологиясининг айрим неотерминлари тавсифи	297

Shahnoza BOBOJONOVA,
Toshkent tibbiyot akademiyasi o'qituvchisi
E-mail: shakhnoza.bobojonova@gmail.com

O'zMU dotsenti I.O'sarov taqrizi asosida

DISCURSIVE ANALYSIS AND ITS EXPRESSION IN ACADEMIC TEXTS

Abstract

In this article, the educational discourse and its importance, the analysis of the academic speech and the study of the interaction of the participants of the speech in the process of discursive activity, as well as different approaches to its study in different fields, the educational discourse of Western and Eastern scientists conclusions about the research of the concept are presented.

Key words: Educational discourse, academic discourse, discursive activity, institutional discourse, academic discourse analysis.

ДИСКУРСИВНЫЙ АНАЛИЗ И ЕГО ВЫРАЖЕНИЕ В АКАДЕМИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ

Аннотация

В данной статье рассматривается учебный дискурс и его значение, анализ академической речи и изучение взаимодействия участников речи в процессе дискурсивной деятельности, а также различные подходы к ее изучению в разных областях, в образовательном дискурсе западных и восточных ученых представлены выводы об исследовании концепта.

Ключевые слова: Учебный дискурс, академический дискурс, дискурсивная деятельность, институциональный дискурс, анализ академического дискурса.

DISKURSIV TAHLIL VA UNING AKADEMIK MATNLARDA IFODALANISHI

Annotatsiya

Ushbu maqolada ta'limiy diskurs va uning ahamiyati, akademik nutqni tahlil qilish va nutq ishtirokchilarining diskursiv faoliyat jarayonidagi o'zaro ta'sirini o'rganishni, shuningdek, turli sohalarda uni o'rganishga bo'lgan turlicha yondashuvlar, g'arb va sharq olimlarining ta'limiy diskurs tushunchasini tahlil qilish borasidagi xulosalari keltirilgan.

Kalit so'zlar: Ta'limiy diskurs, akademik diskurs, diskursiv faoliyat, institutsional diskurs, akademik nutq tahlili,

Kirish. Zamonaviy xorijiy tilshunoslikda nutq maydoni yangi tendentsiya doirasida ko'rib chiqilib, ko'plab sohalarning paydo bo'lishiga hissa qo'shmoqda. Muloqot jarayonida u og'zaki yoki yozma bo'lishidan qat'iy nazar, inson shaxslararo munosabatni ta'minlash vazifasidan tashqari, matn yaratish va fikrni uzviy ifodalash vazifalari mavjud. Shu boisdan, muloqot mahsuli diskursni turli nuqtai nazardan tadqiq etish talabi mavjudligini bildiradi. Ta'limiy diskurs ta'limda mavjud bo'lgan fikrlash va tildan foydalanish usullarini anglatadi. Uning ahamiyati, ko'p jihatdan, o'quvchilarni o'qitish, o'rganishni namoyish etish, g'oyalarni tarqatish va bilimlarni qurish kabi murakkab ijtimoiy faoliyatlar tilga tayanishidir. Darsliklar, insholar, konferensiya taqdimotlari, dissertatsiyalar, ma'ruzalar va ilmiy maqolalar akademik tashkilot uchun markaziy o'rinni egallaydi va ular ta'lim va bilim egallashning asosiy vositalaridir. Shaxslar tildan yozish, muammolarni hal qilish va muayyan ijtimoiy guruhlarga xos usullarda muammolarni tushunish uchun foydalanadilar va bu ishlarni amalga oshirishda ular ijtimoiy voqeiklarni, shaxsiy o'ziga xosliklarni va kasbiy institutlarni shakllantiradilar. Ta'limni uning nutqlaridan ajratib bo'lmaydi va u ularsiz mavjud bo'lolmaydi. Hech qanday yangi kashfiyot, idrok, xitiro yoki tushuncha boshqalarga taqdim etilmaguncha hech qanday ahamiyatga ega bo'lmaydi. Zero, ta'limiy diskursni o'rganish akademik hayotning muvaffaqiyati haqida bizga so'ylab beradi.

Akademik diskurs bizning butun dunyo qarashimizni o'zgartirib, voqelikni va o'z mavjudligimizni talqin qilishning asosiy usuliga aylanib bordi desak hech ham mubolag'a bo'lmaydi. Biz uning izlarini nafaqat ilmiy-ommabop

nashrlarda, farmatsevtik dori qadog'i, tish pastasi reklamasi va hatto televideniya hujjatli filmlarida ham topamiz. Halliday va Martin (1993: 11) ta'kidlaganidek: "fan tili savodxonlik tiliga aylandi". Shuning uchun akademik nutqni jiddiy qabul qilish uchun yaxshi sabablar bor.

Ta'limiy diskursga, xususan, ingliz tilidagi akademik diskursga bo'lgan qiziqish asosan so'nggi 20 yil ichida uchta asosiy o'zgarishlarning natijasidir:

oliy ta'limdagi o'zgarishlar yozishning ahamiyatiga katta qiziqish uyg'otishi;

ingliz tilining xalqaro tadqiqot va stipendiya tili sifatida o'sishi;

va bilimlarni qurishda akademik nutqlarning markaziyligini tan oladigan nazariy istiqbollarning paydo bo'lishi.

Shuni ham ta'kidlab o'tish zarurki, akademiklarga nashr qilish uchun bosim kuchayganligi sababli buni ingliz tilida qilish talabi ham ortib bormoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, butun dunyo bo'ylab akademiklar biror bir ilmiy axborotni o'z tillarida nashr qilishlari davomida ham ingliz tilidagi nashrlarini tez-tez iqtibos keltirishlari ehtimoli oshib bormoqda. (2005 yilda dunyo miqyosida ingliz tilida 1,1 milliondan ortiq ilmiy maqolalar chop etilgan va bu raqam har yili 4 foizga oshib bormoqda.) Bu shuni anglatadiki, ingliz tilidagi jurnallarda nashr etayotgan ingliz tilida so'zlashuvchi bo'lmagan akademiklar soni hozirda ona ingliz tilida so'zlashuvchilar mualliflik qilgan maqolalardan oshib ketadi [1].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Ta'limiy diskursga qiziqish akademik ishonirishning o'ziga xos ritorik amaliyotlarini ochib berishga urinishlarning bir qismi sifatida

paydo bo'ldi. Tahlilchilar odamlar o'z g'oyalari qabul qilish uchun nutqdan qanday foydalanishlarini va shu bilan birga bu bilimlarni qurish uchun qanday ishlashini aniqlashga intilishadi. Stubbs ta'kidlaganidek, bu akademik nutqni tahlil qilish va insonlarning o'zaro ta'sirini o'rganishning asosiy masalasi[2].

Akademik diskurs matnlarni ular qo'llaniladigan ijtimoiy kontekstlarga bog'liq holda ko'rib chiqish usullarining keng to'plamini o'z ichiga oladi. Til ijtimoiy hayotning qaytarilmas qismi bo'lganligi sababli, bu keng ta'rif ijtimoiy fanlar bo'yab turli yo'llar bilan talqin qilingan. Biroq, akademik kontekstda u institutsional ijtimoiy amaliyotlarga emas, balki aniq matnlarga e'tibor qaratadigan metodologiyaga aylandi. Xususan, u asosan tadqiqot maqolasi, konferentsiya taqdimoti va talabalar inshosi kabi alohida akademik janrlarga e'tibor qaratish shaklini oldi.

Diskurs tahlilining akademik matnlarga eng samarali qo'llanilishidan biri bu alohida janrlarning leksik-grammatik qonuniyatlarini o'rganish bo'lib, ularning tarkibiy o'ziga xosligini aniqlashdir. Barcha akademik matnlar o'quvchilarni biror narsaga ishonitirish uchun mo'ljallangan. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun yozuvchilar har bir janr uchun bir xil lingvistik resurslar repertuaridan qayta-qayta foydalanishga moyildirlar. Bu qisman tushuncha, chunki yozish umidlarga asoslangan amaliyotdir. Yozish jarayoni "yozuvchi o'quvchi taniydi va kutadi" deb taxmin qiladigan matn yaratishni o'z ichiga oladi va o'qish jarayoni "yozuvchi nima qilmoqchi bo'lganligi haqidagi taxminlarga asoslanishni" o'z ichiga oladi. Hoey (2001) aytadiki, bu xuddi raqqosalar bir-birining qadamlarini kuzatib borishga o'xshaydi. Yozish, xuddi raqs kabi, ijodkorlikka imkon beradi va orada kutilmagan burilish har qanday o'zgarishlarning asosini tashkil qiladi[3].

Tadqiqot metodologiyasi. Fanlarda yangi bilimlar eksperimental isbotlash orqali qabul qilinadi. Ilmiy yozish buni bilimlardagi bo'shliqni ta'kidlash, bu bo'shliq bilan bog'liq gipotezani taqdim etish va keyin buni qo'llab-quvvatlash uchun eksperimental topilmalar haqida xabar berish orqali to'ldiradi. O'z navbatida, gumanitar fanlar amaliy tadqiqotlar va hikoyalarga tayanadi, da'volar esa argument kuchiga ko'ra qabul qilinadi. Boshqacha qilib aytganda, akademik nutq fanga o'ziga xoslik berishga yordam beradi va matnlarni tahlil qilish fanlarning savol berish, adabiyotga murojaat qilish, g'oyalarni tanqid qilish va dalillarni taqdim etishning o'ziga xos usullarini ochib berishga yordam beradi. Tadqiqotlar ilmiy maktublar (Hyland, 2004b), yozma topshiriqlar (Gimenez, 2009) va PhD dissertatsiyalari (Hyland, 2004c) kabi janrlarning bir qator xususiyatlari bo'yicha sezilarli ritorik o'zgarishlarni aniqladi[4].

Tilning sohalar bo'yicha farqlanishidagi eng yorqin misollardan biri bu mumkin, bo'lishi mumkin, ehtimol, va hokazo kabi to'siqlardan foydalanishdir. Ular taklifga to'liq sodiqlikni to'xtatib turish vazifasini bajaradi, bu esa da'voning aniq emas, balki ishonchli asosga asoslanganligini bildiradi. Ular o'quvchilarga talqinlarni muhokama qilishlari uchun diskursiv maydonni ochishda yozuvchining da'vo qilish oqilona bo'lishi mumkin deb hisoblagan ishonch darajasini ko'rsatadi[5]. Ular yozuvchining matndagi bevosita ishtirokini ifodalaganligi sababli, olimlar odatda undan qochishga harakat qiladilar. Shuning chun ham ular gumanitar va ijtimoiy fanlarda aniq fanlarga qaraganda ikki baravar ko'p uchraydi. Buning sabablaridan biri ijtimoiy fanlarda qolgan fanlarga qaraganda qabul qilish uchun aniq asoslar kamroqligi va tadqiqot natijalarining xilma-xilligidir. Yozuvchilar tadqiqot haqida bir xil taxminlar bilan hisobot bera olmaydilar, shuning uchun maqolalar muqobil ovozlarni tanib olishga ko'proq tayanadi. Yozuvchilar ko'pincha o'zlarining talqin qilish faoliyatini lingvistik ob'ektivlik orqasida yashiradilar.

Boshqacha qilib aytganda ular o'z shaxsiy rolini pasaytirishadi.

Tahlil va natijalar. Akademik nutq tahlili ritorik imtiyozlardagi madaniy o'ziga xoslikni ham ko'rsatdi. Garchi munozarali atama bo'lsa-da, madaniyatning bir versiyasi uni dunyo haqidagi bilimlarimiz va e'tiqodlarimizni tushunish, rivojlantirish va yetkazish imkonini beradigan tarixan uzatilgan va tizimli ma'nolar tarmog'i sifatida qaraydi. Ingliz va o'zbek tillarida o'qitish sxemasining turlichaligi ham ushbu tildan foydalanuvchi xalqning madaniyati turlichaligiga borib taqaladi.

Ta'limiy diskurs matnlari bir qator ekstralingvistik (matnni avtomatik qayta ishlashga tayyorligi, korporativ uslub, madaniyat qoidalari) va lingvistik maqsadlarga (terminologiyada, formulalarda bir xillik va noaniqlik) ega bo'lib, ularga til ustidan qasddan nazorat qilish orqali erishiladi.

Inson miyasida tillar va madaniyatlarning o'tkazuvchanligi va yaqinlashuvi o'rtasidagi dinamik sintez, bu globallashayotgan dunyoda zamonaviy translingual muloqotga xos xususiyatdir. Madaniyat til bilan uzviy bog'langan deb hisoblanadi[6], shuning uchun madaniy omillar idrok, til, o'rganish va muloqotga ta'sir qilish potentsialiga ega. Tahliliy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, L2 (2-til) va L1 (1-til) yozuvchilar sxemalari akademik yozishga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan g'oyalarni tartibga solishning afzal ko'rgan usullarida farqlanadi[7]. Ushbu xulosalar so'nggi o'n yil ichida turli janrlar bo'yicha olib borilgan bir qator tadqiqotlar bilan tasdiqlangan (masalan, Duszak, 1997; Yaxontova, 2002). Ingliz tilida birinchi va ikkinchi tilda yozishning bir qator turli xususiyatlari, xususan, yozuvchilarning o'z yozuvlariga materialni kiritish usullari, diqqatni jalb qilish vositalari va baholash orqali o'quvchilarga qanday yo'naltirishi turlicha kechadi. Biz odamlarning qabul qilingan madaniy xususiyatlar asosida yozish usullarini oddiygina bashorat qila olmasak-da, nutq tadqiqotlari shuni ko'rsatdiki, talabalarning birinchi tili va bilimlari universitetda ingliz tilida yozishda g'oyalarni tartibga solish va argumentlarni tuzish usullariga ta'sir qiladi.

Biroq, shuni aytish kerakki, ko'plab tillar bilan solishtirganda, ingliz tilidagi akademik yozuvlar quyidagilarga moyildir:

biror masalani qayta-qayta ko'rib chiqish va shu masala qayta ko'rib chiqilganda uning tuzilishi va maqsadlari haqida yanada aniqroq bo'lish;

ko'proq va davr jihatdan yaqinroq iqtiboslarni ishlatish

asosiy mavzudan kamroq chetga chiqish
da'volar qo'yishda ehtiyotkor bo'lish va yumshatish usullaridan foydalanish

matn qismlari qanday bog'lanishini aniq ko'rsatish uchun ko'proq jumla bog'lovchilaridan foydalanish.

Biroq, madaniyatlararo muloqotdagi eng jiddiy kommunikativ to'siqlar, ko'plab tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, ingliz tilini lingua franca sifatida o'rganayotganlar, ularning ona tillaridagi farq yoki ingliz tilini bilish darajasidan kelib chiqmaydi. Ilmiy asarlar mualliflari qaysi tilda yozishlaridan va boshqa stilistik tizimlar bilan o'zaro aloqada bo'lish tajribasidan qat'i nazar, o'z ona til madaniyatida o'rgangan milliy muloqot uslubiga amal qiladilar.

Xulosa va takliflar. Taqdim etilayotgan fikrlar shuni xulosalaydiki, bu turdagi ta'limiy diskursning qo'llanilishi turli sohalarida uchraydi va uning ingliz va o'zbek tillarida ifodalinishini o'rganish ushbu millat vakillarining madaniyati, psixologiyasi, ijtimoiy ahamiyatini yoritib berishda xizmat qiladi. Akademik matnlarda diskurs tahlilining ishlatilishi bu janrlarning leksik-grammatik qoidalarni tahlil qilish

hisoblanib, ularning tarkibiy jihatdan muvofiq ekanligini aniqlashdir. Odatda, akademik matnlar o'quvchilarni biror narsaga ishonirish uchun yo'naltirilgan bo'ladi. Shu jihatdan, akademik nutq biror bir fanga o'ziga xoslik berishga yordam

beradi va matnlarni tahlil qilish fanlarning savol berish, adabiyotga murojaat qilish, g'oyalarni tanqid qilish va dalillarni taqdim etishning o'ziga xos usullarini ochib berishga yordam beradi deb hisoblash mumkin.

ADABIYOTLAR

1. John M. Swales.(2004). Research Genres Explorations and Applications. Cambridge university press. The University of Michigan
2. Michael Stubbs (1996). Text and Corpus Analysis: Computer-Assisted Studies of Language and Culture. Oxford: Blackwell
3. Michael Hoey (2001). Textual interaction. London and New York
4. Hyland, K. (1998). Hedging in Scientific Research Articles. Amsterdam: John Benjamins. <http://dx.doi.org/10.1075/pbns.54>
5. Connor, T. (2002) The Resource Based View of Strategy and its Value in Practicing Managers. Strategic Change, 11, 307-316. <https://doi.org/10.1002/jsc.593>
6. Halliday M.A. Cohesion in English. – London: Longman, 1976. – 374 p
7. Сафаров Ж.Ш. (2000). Структура дипломатическое дискурса и его лексико- фразеологическое состав (на материале английского языка)
8. Григорьева В.С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистические и когнитивные аспекты. –Тамбов:ТГТУ, 2008. – 288 с.